

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 14 juni 2013

Mål nr

T 1555-12

KLAGANDE

X

Målsägandebiträde: Advokat UK

Ombud: Jur.kand. AW

MOTPARTER

1. JB

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat LW

2. AL

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat AA

SAKEN

Skadestånd på grund av brott

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-03-05 i mål T 7079-11

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

För det biträde som LW har lämnat JB i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till 7 531 kr avseende arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 1 506 kr.

För det biträde som AA har lämnat AL i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till 9 315 kr avseende arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 1 863 kr.

Klaganden förpliktas att ersätta JB:s och AL:s rättshjälpskostnader med den fördelning som rättshjälpsmyndigheten bestämmer.

För biträde åt klaganden i Högsta domstolen tillerkänns advokat UK ersättning av allmänna medel med 12 189 kr avseende arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2 438 kr. Kostnaden i Högsta domstolen för målsägandebiträdet ska stanna på staten.

Vad hovrätten har bestämt om sekretess ska bestå.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Klaganden har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta JB och AL att vardera utge skadestånd om 40 000 kr, varav 10 000 kr för sveda och värk och 30 000 kr för kränkning, till klaganden jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 31 juli 2010 till dess full betalning sker.

Klaganden har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria henne från skyldigheten att ersätta JB:s och AL:s rättshjälpskostnader i hovrätten.

AL och JB har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i fråga om ersättning för kränkning.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. Genom tingsrättens i den delen lagakraftvunna dom fälldes JB och AL till ansvar för sexuellt utnyttjande av barn. Klagande i Högsta domstolen är målsäganden, en flicka som vid händelserna var 13 år och 2 månader. Gärningsmännen är pojkar som nyligen hade fyllt 15 år.
2. Den ene pojken, JB, förde vid händelsen in sina fingrar i flickans slida. Hon onanerade åt honom och hade hans penis i sin mun. Det skedde i pojkens

hem. Flickan och pojken hade inte någon nära relation, men de var inte heller helt obekanta.

3. Den andre pojken, AL, genomförde utomhus ett vaginalt samlag med flickan. Hon har uppgett att de hade träffats några gånger tidigare och att hon var kär i honom. De talade med varandra i telefon i stort sett varje kväll ett par veckor före händelsen.

4. Utredningen föranleder att bedömningen ska göras med utgångspunkt i att handlingarna har varit frivilliga och ömsesidiga.

5. Frågan i målet är om flickan genom handlingarna kan anses ha kränkts så allvarligt att hon har rätt till ersättning för skada på grund av kränkning.

Rättsliga utgångspunkter

6. Enligt 6 kap. 4 § brottsbalken döms den som har haft samlag eller genomfört en med samlag jämförlig sexuell handling med ett barn under 15 år för våldtäkt mot barn. Något tvång eller utnyttjande krävs inte, och samtycke friar inte från straffansvar. I 5 § föreskrivs det att om brottet med hänsyn till omständigheterna vid detta är att anse som mindre allvarligt, döms för sexuellt utnyttjande av barn. Enligt 14 § ska det inte dömas till ansvar enligt 5 §, om det är uppenbart att gärningen inte har inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt till omständigheterna i övrigt.

7. Den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära, ska enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen ersätta den skada som kränkningen innebär. Enligt 5 kap. 6 § skadeståndslagen ska skadeståndet bestämmas efter vad som är skäligt med

hänsyn till handlingens art och varaktighet. När skadeståndet bestäms ska särskilt beaktas om handlingen har *a)* haft förnedrande eller skändliga inslag, *b)* varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa, *c)* riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet, *d)* inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande eller *e)* varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet. Dessa omständigheter tjänar som ledning också vid bedömningen av om kränkningen ska anses vara allvarlig (jfr prop. 2000/01:68 s. 65).

8. Beträffande ersättning för kränkning i samband med övergrepp mot barn uttalade Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2006 s. 79 att om någon frivilligt har deltagit i en gärning, så innebär det i allmänhet att denna inte kan anses ha innefattat en allvarlig kränkning. Vidare framhöll domstolen att innebörden av den fasta gränsen för sexuellt självbestämmande och den därtill anknutna straffrättsliga regleringen, som finns i 6 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken, fick anses vara att den som är under 15 år helt oberoende av förhållandena i övrigt inte är mogen att själv ta ställning till sexuella handlingar av mer kvalificerad art. Att genomföra samlag med någon i medvetande om att han eller hon är under 15 år får, enligt vad domstolen anförde, som huvudregel anses innebära en allvarlig kränkning av denne i skadeståndslagens mening, helt oavsett om målsäganden deltar frivilligt. Undantag från denna huvudregel skulle enligt Högsta domstolen kunna göras om skillnaden i ålder och utveckling mellan målsäganden och den som begått gärningen är liten (jfr NJA 2001 s. 742).

9. Utgångspunkten är alltså att ett barn har rätt till kränkingsersättning enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen vid sexualbrott. Omständigheterna i det enskilda fallet kan dock föranleda att kränkningen inte har en sådan allvarlig karaktär som krävs för ersättningskyldighet. Huruvida så är fallet får avgöras genom en nyanserad bedömning av samtliga föreliggande omständigheter. Det

typiska undantagsfallet är ett från båda sidor frivilligt sexuellt umgänge mellan två ungdomar, där den ena är något yngre än 15 år och den andra inte mycket äldre samt skillnaden i mognadsgrad är begränsad.

Bedömningen i målet

10. De aktuella handlingarna har i målet fastställts vara brottsliga genom tingsrättens i den delen lagkraftvunna dom. De ska därför enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen anses innefatta angrepp mot flickans person. Frågan är om det rör sig om sådana allvarliga kränkningar som förutsätts för ersättningsskyldighet.

11. Det har inte förekommit några påtryckningar från pojkarnas sida. De sexuella handlingarna har varit frivilliga och ömsesidiga.

12. Vid tidpunkten för de här aktuella gärningarna var flickan relativt långt från gränsen för den sexuella självbestämmanderätten. Åldersskillnaden mellan pojkarna och flickan var dock förhållandevis ringa. Vidare saknas det anledning att göra någon annan bedömning av flickans mognad än den som domstolarna har gjort. Hon kan därför inte anses ha haft sådana särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet gentemot pojkarna att kränkningarna ska anses ha varit allvarliga.

13. Mot bakgrund av det anförda och då det inte heller i övrigt föreligger sådana omständigheter som avses i 5 kap. 6 § skadeståndslagen (se p. 7), innefattar handlingarna inte sådana allvarliga kränkningar att ersättning ska utgå.

Övriga frågor

14. Med den angivna utgången är klaganden förlorande part i Högsta domstolen. Klaganden ska därför ersätta JB:s och AL:s rättshjälpskostnader.

15. Vad hovrätten har bestämt om sekretess ska bestå.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Göran Lambertz, Johnny Herre, Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Chris Stattin-Larsson